

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

У науковій статті представлено механізм розвитку підприємства (з урахуванням системи «інформація – ресурс – час»), який базується на таких ключових характеристиках: освітньо-фаховий потенціал персоналу; інвестиційна привабливість; конкурентоспроможність. Запропоновано ключові показники (з відповідними складовими) для визначення інтегрального рівня розвитку суб'єкта господарювання.

Ключові слова: підприємство, розвиток, результативність, інвестиційна привабливість, конкурентоспроможність, персонал, потенціал.

Скриньковський Р. Н., Ситар Л. Й. Фундаментальные основы развития предприятия и формирование его перспективы.

В научной статье представлены механизм развития предприятия (с учетом системы «информация – ресурс – время»), который базируется на следующих ключевых характеристиках: образовательно-профессиональный потенциал персонала; инвестиционная привлекательность; конкурентоспособность. Предложено ключевые показатели (с соответствующими составляющими) для определения интегрального уровня развития предприятия.

Ключевые слова: предприятие, развитие, результативность, инвестиционная привлекательность, конкурентоспособность, персонал, потенциал.

Skrynkovsky R., Sytar L. Fundamental Principles of Enterprise Formation and its Prospects.

In a scientific article the mechanism of the company (including the system of «information – resource – time»), which is based on the following key characteristics: educational and professional capacity of staff; investment attractiveness; competitiveness is presented. A key performance indicators (with appropriate components) to determine the level of development of an integrated entity are proposed.

Keywords: enterprise, development, effectiveness, investment attractiveness, competitiveness, staff, potential.

За останні майже два десятиріччя результативність розвитку підприємств характеризується зменшенням обсягів промислової продукції, недостатністю обсягів залучених інвестицій в оновлення спрацьованого основного капіталу, скороченням чисельності працюючих, зростанням дебіторської і кредиторської заборгованості, зниженням показників інноваційної активності та частки виготовлення інноваційної продукції, зростанням частки збиткових підприємств, які в свою чергу обумовлені дією факторів негативного впливу навколишнього і внутрішнього середовища.

Розвиток держави залежить від ефективної діяльності та розвитку суб'єктів господарювання. Це зумовлено тим, що на підприємствах створюються конкретні економічні блага (товари, послуги та технологія), які стають першоосновою національного багатства.

За таких умов виникає необхідність вдосконалення і адаптації напрацьованих теоретичних досліджень і практичних підходів з управління розвитком підприємств до сучасних умов внутрішнього середовища і зовнішнього середовища, в яких відбувається розвиток суб'єктів господарювання і здійснюються процеси, які створюють передумови для його ефективності.

Сьогодні над питаннями ідентифікації стану та проблемами розвитку діяльності підприємств працюють такі науковці, як В. Брич, В. Герасимчук, А. Гриньов, М. Дороніна, Р. Каплан, О. Кузьмін, С. Леськів, Д. Нортон, О. Мельник, Ю. Погорелов, Т. Процюк, О. Раєвнева, Л. Федулова, Р. Фещур, Л. Янковська та ін. [1 – 11].

Однак, незважаючи на вагомі результати вище наведених науковців у цьому напрямі, залишається об'єктом дискусій щодо формування фундаментальних засад (механізму) розвитку підприємства та формування його перспективи.

Метою дослідження є: 1) сформулювати механізм розвитку підприємства; 2) запропонувати ключові показники (з відповідними складовими) для визначення інтегрального рівня розвитку суб'єкта господарювання.

У результаті аналізування літературних джерел [1–11], окремих результатів досліджень у науковій праці [12, с. 34–37] та існуючої практики, безперечно необхідно зазначити, що [1, с. 57; 2; 12, с. 34–36]:

1) сьогодні відомою системою показників діагностики результативності діяльності підприємства є BSC-модель (Збалансована система показників) Нортон-Каплана (1990 р.), яка відображає фінансові та нефінансові індикатори (проекції), а саме: а) фінанси (фінансовий стан і фінансові результати та ін.); б) клієнти (імідж підприємства, лояльність споживачів та ін.); в) внутрішні бізнес-процеси (ключові бізнес-процеси виробничо-господарської структури тощо); г) навчання та кар'єрне зростання (корпоративна культура, навички персоналу, технологія організації роботи та ін.) [12, с. 34].

У контексті цього, вище наведені проекції BSC-моделі Нортон-Каплана (а – д), на наш погляд ([12, с. 36]) та враховуючи думку О. Ястремської [13, с. 87], доцільно включити у SWOT-аналіз (матрицю стратегічного балансу), змінивши при цьому блок «Навчання та розвиток» на блок «Освітньо-фаховий потенціал (ОФП) персоналу» (рис. 1.), та доповнити критерієм економічної ефективності для кожної організаційної форми (ЕОФ), що розраховується за формулою (1) [13, с. 87]:

$$EO\Phi = A \times \frac{B}{C}, \quad (1)$$

де A – сума інвестиційних ресурсів (інвестицій); B – імовірність отримання певної суми інвестицій; C – витрати на проведення заходів впливу на визначених інвесторів [12, с. 36].

		<i>Зовнішнє середовище</i>				
		Стан організації		Можливості (opportunities)		Загрози (threats)
<i>Внутрішнє середовище</i>	Сильні позиції (strengths)	Фінанси (1)	Клієнти (2)	Внутрішні бізнес-операції (3)	ОФП персоналу (4)	(1) (2) (3) (4)
	Слабкі позиції (weaknesses)	(1) (2) (3) (4)				(1) (2) (3) (4)

Рис.1. Структура застосування SWOT-аналізу для підприємства

Джерело: [12, с. 36] – сформовано та удосконалено на підставі [1, с. 57; 14, с. 76]

Для довідки: ОФП персоналу – можливості (природні здібності, обдарованість), знання та уміння (освіта), компетентність і практичні навички (фах), якими працівники (найважливіший ситуаційний фактор) оволоділи у навчальних закладах (виходячи зі структури освіти) чи за допомогою самоосвіти (теоретичний аспект), а також у ході трудової діяльності (практичний досвід) і які можна застосувати у необхідному соціально-економічному спрямуванні, а саме для забезпечення формування та розвитку підприємства в перспективі [12, с. 20 – 21].

2) розвиток суб'єкта господарювання (R), враховуючи зокрема думку О. Олексюка [15], О. Мельник [1, с. 262], Л. Янковської [16] та результати досліджень у роботі [12], необхідно розглядати в системі «інформація – ресурс – час», у якій основними залежностями, що розкривають результативність діяльності підприємства, є: доцільність, технологічність, ефективність, своєчасність, інтенсивність і швидкість. Виходячи з цього результуючою характеристикою таких параметрів з урахуванням їх взаємовпливів буде – формула (2), рис. 2.

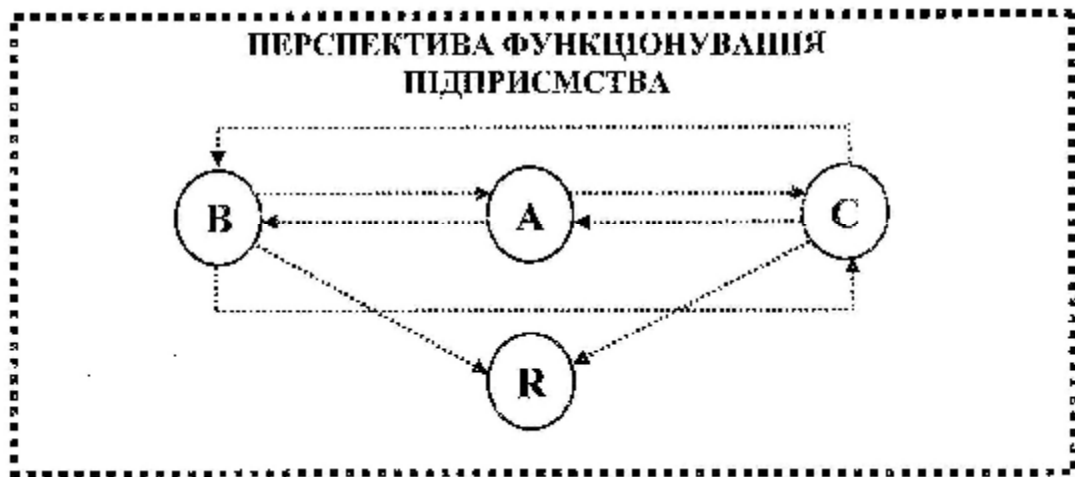
$$R = \begin{pmatrix} A \\ B \\ C \end{pmatrix}, \quad (2)$$

де A – ОФП персоналу;

B – конкурентоспроможність;

C – інвестиційна привабливість.

Для забезпечення результативного розвитку підприємства (R) повинна виконуватись наступна вимога: розвиток A та високий рівень B і C .

Означення: високий рівень R забезпечується умовою $B \uparrow, C \uparrow$ з урахуванням розвитку A .

Умовні позначення:

A – освітньо-фаховий потенціал персоналу; B – конкурентоспроможність підприємства; C – інвестиційна привабливість підприємства

Рис.2. Фундаментальні засади (механізм) розвитку підприємства та формування його перспективи

Джерело: сформовано та удосконалено на підставі [1, с. 262; 2 – 11; 13 – 16].

Відповідно до цього, враховуючи зокрема результати досліджень у наукових працях [1 – 11; 13 – 16], для визначення інтегрального рівня розвитку підприємства необхідно врахувати такі 3-и ключові показники з відповідними складовими, а саме [1; 12, с. 81 – 85; 16]:

1. Рівень розвитку ОФП потенціалу персоналу [12, с. 83 – 84; 16]:

- забезпеченість професійними кадрами (загальна чисельність; кваліфікаційний склад працівників до виконуваних ними робіт; вікова структура; наявність та резерви кадрових ресурсів);

- матеріально-технічна забезпеченість (фінансова забезпеченість; наявність достатньої кількості актуальних комп'ютерів з відповідним програмним забезпеченням та експериментальної бази відповідного класу; досягнутий організаційно-технічний рівень);

- науково-інформаційна забезпеченість (наявність власних ідей та науково-технічних розробок; компетентність, інформованість про вітчизняний та зарубіжний досвід тощо);

- оптимальність організації ОФП (компетенція та стратегічні принципи розвитку; критерії вибору напрямів, спеціалізації, спеціальностей; принципи мінімізації втрат) [12, с. 83 – 84].

2. Рівень конкурентоспроможності суб'єкта господарювання [1, с. 233, 237]:

- ефективність функціонування (діяльності) підприємства (фінансово-економічна ефективність; виробничо-технологічна ефективність; комерційна ефективність);
- конкурентоспроможність продукції підприємства;
- концентрованість ринку, на якому підприємство функціонує.

3. Рівень інвестиційної привабливості підприємства включає такі структурні блоки з відповідними до них критеріями [1, с. 247 – 248; 12, с. 81 – 85]:

- блок фінансових результатів – характеризується фінансовим станом підприємства (рентабельність функціонування; ділова активність; ліквідність – короткострокова платоспроможність; фінансова стабільність – довгострокова платоспроможність; ринкова вартість акцій – стосується тільки акціонерних товариств);

- блок технологічно-майнових характеристик (наявність земельно-майнових комплексів; наявність будівель та споруд; наявність обладнання та устаткування; наявність технологій);

- блок виробничих потужностей (рівень використання виробничих потужностей; рівень морального та фізичного старіння основних виробничих агрегатів; рівень бездефектності та ритмічності виробничих процесів);

- блок товарних характеристик (унікальність продукції – з урахуванням ціни, обсягів реалізації, частки ринку, конкурентоспроможності; споживчі характеристики продукції на різних етапах технологічного циклу; еластичність попиту та пропозиції за ціною);

- іміджево-брендовий блок – показує вартість гудвілу та балансову вартість нематеріальних активів (наявність розкрученого бренду; наявність торговельної марки; імідж на ринку, репутація, інформаційна відкритість; інвестиційна прозорість – внутрішня, зовнішня);

- блок інноваційно-інвестиційної діяльності (наявність нових видів продукції; впровадження нових технологічних процесів; рівень автоматизації та механізації виробничих процесів; наявність наукового потенціалу; загальний розмір інвестицій – реальних, фінансових);

- блок ділових відносин (відносини власності; відносини з постачальниками – їх надійність та диверсифікованість; відносини з споживачами – їх платоспроможність; відносини з конкурентами; відносини з посередниками; відносини з партнерами – фінансово-кредитними установами, банками, адвокатськими фірмами, науково-дослідними організаціями, освітніми установами, організаціями сфери страхування тощо; відносини з органами влади – державними, місцевими; відносини з засобами масової інформації тощо);

- блок адміністративно-правових відносин – через кваліфікаційний рівень менеджерів різного рівня управління, ефективність та оперативність управлінських рішень тощо (організаційно-правова форма; система оподаткування; наявність судових позовів; наявність відкритих судових справ у всіх судах держави – кримінальних, адміністративних). На законодавчому рівні під адміністративно-правовими відносинами розуміють суспільні відносини в сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права. Адміністративно-правові відносини є різновидом правових відносин, а тому характеризуються їх загальними ознаками. Складовими частинами адміністративно-правових відносин є: суб'єкти, об'єкти та юридичні факти. Учасники адміністративно-правових відносин мають конкретні права та обов'язки і є суб'єктами правовідносин [17];

- блок логістично-територіальних характеристик (місцерозташування підприємства; система транспортування продукції та ресурсів з відкритими наявними витратами на їх транспортування);

- блок соціальних критеріїв (рівень заробітної плати персоналу; продуктивність праці працівників; плінність кадрів; умови праці персоналу; матеріально-побутове обслуговування; медичне обслуговування; соціально-культурне обслуговування; житлово-побутове обслуговування; економічне стимулювання працівників; матеріальна допомога та додаткові соціальні гарантії; компенсації додаткових витрат індивідуального внеску працівника до загального його результату);

- блок характеристик в еколого-економічній системі (рівень відходів виробництва, які піддаються рециклінгу; рівень відходів виробництва, які не піддаються рециклінгу; рівень відходів споживання, які піддаються рециклінгу; рівень відходів споживання, які не піддаються рециклінгу; рівень взаємозв'язку між ресурсами, ресурсним потенціалом та ресурсозбереженням).

Отже, розвиток підприємства ґрунтується на таких його ключових (фундаментальних) характеристиках – інвестиційна привабливість та конкурентоспроможність. Достатній рівень конкурентоспроможності суб'єкта господарювання на ринку створює умови для його розвитку, однак перспективи його подальшого зростання неможливі без значного інвестування. Поряд з тим, в умовах обмеженості власних фінансових ресурсів основним економічним індикатором реалізації поточної діяльності підприємства та досягнення визначених цілей є залучення інвестицій.

Ключовою складовою формування та підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства є освітньо-фаховий потенціал персоналу.

Перспективи подальших розвідок в обраному напрямі полягають у виявленні основних чинників, що зумовлюють розвиток освітньо-фахового потенціалу персоналу підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мельник О. Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: монографія / О. Г. Мельник. – Л. : Вид. Львівської політехніки, 2010. – 344 с.
2. Каплан Роберт С. Сбалансованная система показателей. От стратегии к действию: пер. с англ. / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – М. : ЗАО «Олимп – Бизнес», 2003. – 304 с.
3. Герасимчук В. Г. Развитие предприятия: диагностика, стратегия, эффективность: монография / В. Г. Герасимчук. – К. : Вища шк., 1995. – 265 с.
4. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління: монографія / А. В. Гриньов. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 308 с.
5. Раєвнева Олена Валентинівна. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: монографія / О. В. Раєвнева. – Харків: ВД «Інжек», 2006. – 496 с.
6. Планування соціально-економічного розвитку підприємств: монографія / М. Р. Тимошук, О. Є. Кузьмін, Р. В. Фещур та ін. – К.: УБС НБУ, 2007. – 449 с.
7. Погорелов Ю. С. Моделювання розвитку підприємства / Ю. С. Погорелов // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10 (100). – С. 51 – 59.
8. Леськів С. Р. Концептуальні засади розвитку промислового підприємства / С. Р. Леськів, Т. Б. Процюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 17. – С. 42 – 44.
9. Дороніна М. С. Управління економічними та соціальними процесами підприємства / М. С. Дороніна. – Х. : ХДЕУ, 2002. – 431 с.
10. Брич В. Я. Теоретичні аспекти розвитку персоналу / В. Я. Брич, О. Я. Гугул // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – Т. 2. – № 5. – С. 13–16.
11. Сучасні концепції менеджменту: навч. посібн. / За ред. д-ра екон. наук, проф. Л. І. Федулової. – К. : Центр учб. літ., 2007. – 536 с.
12. Скриньковський Р. М. Освітньо-фаховий потенціал персоналу як фактор впливу на інвестиційну привабливість підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07 / Скриньковський Руслан Миколайович. – Львів, 2014. – 233 с.
13. Ястремська О. М. Методичний підхід до визначення інвестиційно привабливого іміджу підприємства / О. М. Ястремська // Економіка розвитку. – Харків, 2002. – Грудень. – № 4 (24). – С. 85–90.
14. Кузьмін О. Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч. посібн. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – 3-те вид., доп. і перероб. – Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка» (Інф.-вид. центр «ІНТЕЛЕКТ+»ІПДО), «Інтелект-Захід», 2007. – 384 с.
15. Олексюк О. І. Результативність діяльності підприємств як основа формування їх інвестиційної привабливості / О. І. Олексюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 3. – С. 21–26.
16. Янковська Л. А. Формування освітньо-фахового потенціалу в системі соціально-економічного розвитку регіону: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Янковська Лариса Анатоліївна; НАН України, Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2008. – 40 с.
17. Поняття й основні риси адміністративно-правових відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/admin_pravo/009.php

** Скриньковський Руслан Миколайович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, заступник декана факультету економіки та підприємництва Львівського університету бізнесу та права.*

** Ситар Лілія Йосифівна – кандидат економічних наук, завідувач кафедри демографії, трудових відносин і соціальної політики Львівського університету бізнесу та права.*